

Hayat Bilgisi Dersi Kapsamında Öğrencilerin ve Velilerin Sözlü Tarih Çalışmalarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Halil İbrahim SAĞLAM*
Sinem SAYIMLI**

Atf için:

Sağlam, H. İ. ve Sayımlı, S. (2021). Hayat bilgisi dersi kapsamında öğrencilerin ve velilerin sözlü tarih çalışmalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 26, 88-103. doi: 10.14689/enad.26.4

Öz: Bu araştırma, ilkokul 3. sınıf hayat bilgisi dersi kapsamında öğrencilerin ve velilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmalarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu araştırma analitik araştırma modelindedir. Araştırmanın verileri 2017-2018 eğitim öğretim yılında özel bir öğretim kurumunda öğrenim gören 17'si ilkokul 3. sınıf öğrencisi, 17'si de bu öğrencilerin velilerine ait olmak üzere toplam 34 günlük içersinden ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilen 28 günlükten elde edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmada; sözlü tarih çalışmaları kapsamındaki günlüklerden öğrencilerin aile büyükleriyle kaliteli vakit geçirdikleri, birbirlerini dinledikleri, birbirlerini anlamaya çalıştıkları, yaşamları hakkında bilgi edindikleri, geçmişle bugünü karşılaştırdıkları, kendilerini küçük birer tarihçi gibi hissettikleri, aile büyüklerini yakından tanımaktan mutluluk duydukları, aile büyükleriyle duygudaşlık yaşadıkları, değişim ve sürekliliği kavramaya başladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, sözlü tarihin öğrencilerin kendilerini ifade etme, iletişim kurma, araştırma, kaynak kullanma gibi becerilerini geliştirdiği, özgüven ve sorumluluk düzeylerini artırdığı belirlenmiştir. Öğrencilerin geçmişlerini öğrenmelerinde ve becerilerini geliştirmelerindeki katkıları nedeniyle sözlü tarih çalışmalarından hayat bilgisi derslerinde yararlanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi, sözlü tarih, veli, ilkokul

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 15.07.2020
Düzeltilme Tarihi: 17.10.2020
Kabul Tarihi: 04.03.2021

© 2021 ANI Yayıncılık. Tüm hakları saklıdır

* Sorumlu Yazar: İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye, halil.saglam@medeniyet.edu.tr

** Sakarya Bil Koleji, Türkiye, sayimli_sinem@hotmail.com

Çıkar Çatışması Beyanı: Yok

Giriş

İnsanlar, gözlerini dünyaya açtıktan sonra kendilerini ve çevrelerini keşfetmeye başlarlar. Başlangıçta aile üyeleri ve sosyal çevrelerindeki insanlarla yaşadıkları etkileşim, okulla birlikte genişleyerek kişilerin kendilerini bilmelerine ve tanımalarına yardımcı olur (Tay, 2017). Bu bağlamda öğrencilerin bir bütünlük içinde gelişmelerinde, kendilerini ve çevrelerini tanımalarında, yaşamla ilgili temel bilgi, beceri ve değerleri kazanmalarında hayat bilgisi dersinin önemli bir yeri vardır (Gültekin, 2015). Farklı disiplinlerden seçilerek oluşturulmuş, bütünleştirilmiş, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun hale getirilmiş olan hayat bilgisi dersinin öğretiminde kazanımların uygunluğu da dikkate alınarak okul dışı öğrenmelere yer verilmesi öğrencilerin hayata hazırlanmaları bakımından büyük önem taşımaktadır (Sağlam, 2015). Okul dışı öğrenme ile öğrenciler, hayat bilgisi dersinin günlük yaşamla olan ilişkisini fark edebilirler. Böylece öğrenciler sınıfla gerçek yaşam arasında bağ kurmayı öğrenebilir, aile büyüklerinin bir kaynak olarak öğrencilerin öğrenme etkinliklerine destek olmaları sağlanabilir (Alleman ve Brophy, 1994). Bu kapsamda sözlü tarih, aile büyüklerinden bir kaynak olarak yararlanmaya imkân veren okul dışı öğretim yöntemlerinden biri olarak düşünülebilir.

Sözlü tarih, var olan ilk tarih olarak geçmişin yaşayan belleğidir. Yazının yaygınlaşmasından önce tarih dâhil tüm toplumsal bilgilerin kulaktan kulağa aktarıldığı bilinmektedir. Zaman içinde, bu tarihin bir sözlü geleneği oluşmuş, bu gelenek vasıtasıyla olgu ve olayların uzun yıllar kuşaktan kuşağa aktarılması ve tarihin farklı türlerine odaklanması mümkün hale gelebilmiştir (Thompson, 1999). Sözlü tarihin eğitim uygulamalarına entegre edilmesi, onun bir veri toplama aracı olmasının ötesinde, öğretime ve öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerine katkıları nedeniyle mümkün olabilmıştır (Portelli, 2006). Öğrencilerin amatör birer tarihçi olarak ulaştıkları veriler üzerinde düşünmelerini (McLellan 2014), kendilerini ve ailelerini merkeze almalarını sağlayan sözlü tarih, tarihin kapsamını genişleterek resmi tarih söylemlerinde pek yer bulamayan halk kitlelerinin de tarihin öznesi haline gelebilmesi, belli bir döneme ait kişisel tanıklıkların belleğin derinliklerinden çıkarılarak değerlendirilmesi (Danacıoğlu, 2001) olarak tanımlanabilir. Sözlü tarih öğrencilerin iletişim, görüşme yapma, rapor yazma (Dere, 2017), yerel tarihi öğrenme, değişim ve sürekliliği algılama (Kabapınar ve İncegöl, 2016; Kaya 2013), soru hazırlama, eleştirme, düzenleme, başka insanları dinleme ve anlama gibi becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabilir (Thompson, 1999).

Sözlü tarih çalışmalarıyla öğrenciler geçmişte yaşamış insanların günlük yaşantılarıyla ilgili bilgi sahibi olabilir, geçmişte yaşamış insanların yaşam koşullarını öğrenerek kendilerinden önceki kuşakları anlama, takdir etme becerisi kazanabilir, onların yaşantılarıyla kendi yaşantılarını karşılaştırarak kuşak farklılıklarını görebilir, geçmişle gelecek arasında köprü kurabilirler (Sağlam ve Sayımlı, 2018; Sarı, 2009; Şimşek, 2010). İnsanların yaşam öyküleri tarihin içerisinde ve sözlü tarihe kaynak

oluşturmaktadır. Sözlü tarih ile geçmiş, öğrenciler için uzak olmaktan çıkararak gerçek ve somut bir hale dönüşebilir (Avcı-Akçalı ve Aslan, 2012). Sözlü tarihin yakından uzağa ilkesine uygun olarak öğrenciye kendini anlamasından yola çıkarak dünyayı anlamasına katkı sağlaması beklenir. Sözlü tarih öğrencilere bilgi, beceri ve değer kazandırırken onların sosyal yönden de gelişmesini mümkün kılabilir.

Sözlü tarih, hayat bilgisi dersinde kullanılarak öğrencilerin hayata hazırlanmalarına ve öğrencilerin dede, anneanne, babaanne gibi aile büyüklerinin tecrübelerinden yararlanmalarına yardımcı olabilir. Böylece, öğrenciler derslerle gerçek yaşam arasında bağ kurabilirler (Dündar, 2017). İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'ndaki, "Evimizde Hayat" ünitesinde yer alan "Aile büyüklerinin çocukluk dönemlerinin özellikleri ile kendi çocukluk döneminin özelliklerini karşılaştırır" ile "Komşuluk ilişkilerinin ailesi ve kendisi açısından önemine örnekler verir" (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, s.24) kazanımları sözlü tarih çalışmasına uygun olarak ele alınabilir. Böylece öğrencilerin tarihe yönelik öğrenme meraklarının yakından uzağa doğru artırılması mümkün hale gelebilir.

Literatürde öğrencilerin sözlü tarihe yönelik tutumlarına (Akbaba ve Kılcan, 2012; Akçalı ve Aslan, 2012; Arslan, 2013; Dere ve Emeksever, 2018; Dere ve Kalender, 2019; İncegöl, 2010; Kabapınar ve İncegöl, 2016; Sarı, 2007), becerilerine (Beldağ ve Balcı, 2017; Çelik, Karadeniz ve Cabul, 2018; Dere, 2019; Dere ve Dinç, 2018; Dilek ve Akbaş, 2014; Lattimer ve Kelly, 2013; Yang, Chen ve Chen, 2002), tutum ve becerilerine etkisine (Dere ve Kızılay, 2017; Kabapınar ve Koç, 2013; Kaya, 2013; Yazıcı ve Mert, 2017) ilişkin çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerin sözlü tarihe yönelik tutumlarına ilişkin olarak Akbaba ve Kılcan (2012), tarih ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yönelik sözlü tarih tutum ölçeği geliştirmişlerdir. Akçalı ve Aslan (2012), sözlü tarihin sosyal bilgiler dersinin tarih konularının öğretiminde öğrencilerin derslere aktif katılımlarını sağladığını; Arslan (2013), tarih dersinde ve ders kitaplarında sözlü tarihe yer verilmesinin öğrencilerin tarih derslerine yönelik sevgiyi, ilgiyi artırdığını; Çelik vd. (2018), öğrencilerin değişim ve sürekliliği en fazla sözlü tarih sürecinde fark ettiklerini, buna karşın rapor yazmada zorlandıklarını; Dere ve Emeksever (2018), sözlü tarih uygulamasının öğrencilerin yakın çevresindeki somut olmayan kültürel miras öğelerini tanımalarını sağladığını; Dere ve Kalender (2019), sözlü tarih etkinliklerinin öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, neden sonuç ilişkisi kurabilme, değişim ve sürekliliği algılama gibi tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiğini; İncegöl (2010), sözlü tarihin öğrencilerin geçmişi anlamalarını kolaylaştırdığını; Kabapınar ve İncegöl (2016), öğrencilerin büyük bölümünün sözlü tarih sürecini uygulayabildiklerini ve süreçten keyif aldıklarını ortaya koymuşlardır. Sarı (2007), sözlü tarih yönteminin öğrencilerin derslere aktif katılımlarına ve derslerle yaşam arasında bağ kurmalarına katkı sağladığını belirlemiştir.

Öğrencilerin sözlü tarih becerilerine etkisine ilişkin olarak Beldağ ve Balcı (2017) bilgi, beceri ve değer kazandırmada sözlü tarih yönteminin öğrencilere katkı sağladığını; Dere (2019), tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiğini; Dere ve Dinç (2018),

öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirdiğini, tarihsel araştırma basamaklarını kullanma, görüşme yapma, yerel tarihi öğrenme ve özgüven kazanma becerilerine katkı sağladığını; Dilek ve Alabaş (2014), öğrencilerin tarihsel düşünme sürecine katkıda bulunduğunu, tarihsel uslamlama becerilerini geliştirdiğini; Lattimer ve Kelly (2013), sözlü tarihin öğrencilerin öz yeterliklerini, özgüvenlerini, sorumluluklarını, araştırma, karar verme, iletişim, sözlü tarihe yönelik tutumlarını geliştirdiğini; buna karşın öğrencilerin mülakat, planlama ve yazma konusunda bazı zorluklar yaşadıklarını belirlemişlerdir. Yang ve arkadaşları (2002), sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin öğrenme, mülakat, iletişim, dil, soru sorma, planlama, empati, araştırma becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuşlardır.

Sözlü tarihin öğrencilerin tutum ve becerilerine etkisine ilişkin olarak Dere ve Kızılay (2017), öğrencilerin sözlü tarih yöntemini kullanmaktan hoşlandıklarını, karşılaştırma yaptıklarını, değişim ve sürekliliği algıladıklarını tespit etmişlerdir. Kabapınar ve Koç (2013), sözlü tarihin öğrencilerin tarihle ilgili bilgiler elde etmelerine, değişim ve sürekliliği algılamalarına yardım ettiğini; Kaya (2013), öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarını beğendiklerini ve etkinlikler sırasında istekli olduklarını, bu yöntemin öğrencilere iletişim becerisi başta olmak üzere birçok beceriyi kazandırdığını belirlemiştir. Yazıcı ve Mert (2017), sözlü tarih yönteminin öğrenciler tarafından ilgi gördüğünü, öğrencilerin iletişim, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini geliştirdiğini tespit etmişlerdir. Sözlü tarih yönteminin öğrencilerin söz konusu becerilerini geliştirmesi, hayat bilgisi derslerinde tarihî konuların öğretiminde karşılaşılan sorunların çözümü açısından önemlidir. Bu yaş grubundaki öğrenciler, somut işlemlerle dünyayı anlamlandırdığı için zaman, kronoloji, geçmiş, değişim ve süreklilik gibi konular soyut kalabilmekte; soyut konuların öğretiminde somut etkinlikler içeren sözlü tarih etkinliklerinden yararlanılması mümkün olabilmektedir (Dere ve Kalender, 2019).

Sözlü tarih çalışmalarının etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesinde öğretmenlerin yol gösterici, destekleyici yaklaşımları kadar ailelerin ilgi ve katkılarının da önemli olduğu söylenebilir. Ailelerin, sözlü tarih çalışmaları kapsamında aile büyükleriyle yapılacak görüşmelerde öğrencilerini teşvik edip etmemeleri, sürecin öğretmenlerin yol göstericiliğine uygun şekilde yürütülmesine yardımcı olup olmamaları, öğrencilerin isteklerine kayıtsız kalıp kalmamaları sözlü tarihle kazanılması düşünülen bilgi ve becerilerin niteliğini etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle bahse konu bilgi ve becerilerin geliştirilmesinin sözlü tarihe yönelik tutumla yakından ilişkili olduğu düşünülerek ilkökul 3. sınıf hayat bilgisi dersi kapsamında öğrencilerin ve velilerinin günlüklerinde sözlü tarih çalışmalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi araştırmanın temel amacı olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırma soruları şu şekilde sunulabilir:

1. Öğrencilerin ve velilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmalarına ilişkin düşünceleri nasıldır?
2. Öğrencilerin ve velilerin sözlü tarih çalışmaları kapsamında günlük tutulması konusunda istekli olup olmamalarına ilişkin görüşleri nasıldır?

3. Öğrencilerin sözlü tarih çalışmaları kapsamındaki günlüklerinden aile büyükleri gibi bir çocukluk yaşamak isteyip istememelerine ilişkin görüşleri nasıldır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma analitik araştırma modelindedir. Nicel ve nitel araştırma sınıflamasına uymayan çalışmalar *analitik araştırmalar* olarak adlandırılmaktadır. Analitik araştırmalar dokümanlar, belgeler, kayıtlar ve diğer ortamların olaylar, düşünceler, kavramlar ve eserler açısından analiz edilerek incelendiği bir araştırma yöntemidir. Analitik araştırmalar nitel ve nicel araştırma özelliklerini içerir ve kendi içinde tarihsel analiz, hukuki analiz, kavram analizi ve karma yöntem araştırmaları olarak sınıflandırılır. Analitik araştırmalarda; dokümanlar ve kayıtlar kavramlar, olaylar ve görüşler açısından analiz edilir (Ersoy, 2015; McMillan, 2004). Bu çalışmada ilkökul 3. sınıf öğrencilerinin ve öğrenci velilerinin yazdıkları günlükler doküman olarak kabul edilmiş ve araştırma doküman araştırması olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma dokümanlarını 27 Kasım 2017- 27 Aralık 2017 tarihleri arasında hayat bilgisi dersi kapsamında ilkökul 3. sınıf öğrencileri ve velileri tarafından yazılan günlükler oluşturmaktadır. Araştırma süreci Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1.

Araştırma Sürecinin Şematik Olarak Gösterimi

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017- 2018 eğitim öğretim yılında Sakarya ilinin Serdivan ilçesindeki özel bir öğretim kurumunda öğrenim gören ilkökul 3. sınıf öğrencileri ve öğrencilerin velileri oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrenciler ve velilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Araştırmaya Katılanlar Öğrencilerin ve Velilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Öğrenci		Veli		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kadın	6	43	12	86	18	64
Erkek	8	57	2	14	10	36
Toplam	14	100	14	100	28	100

Tablo 1’de araştırmaya 6’sı (%43) kadın 8’i (%57) erkek olmak üzere 14 öğrenci; 12’si (%86) kadın, 2’si (%14) erkek olmak üzere 14 öğrenci velisinin katıldığı görülmektedir. Öğrenci ve öğrenci velisi açısından incelendiğinde araştırmaya 18’i (%64) kadın, 10’u (%36) erkek olmak üzere toplam 28 kişi katılmıştır. Sözlü tarih yöntemi ile öğrenmeye yönelik öğrencilerin ve velilerinin yazdıkları günlüklerde öğrenci isimleri yerine kodlamadan yararlanılmıştır. Kodlama birinci öğrenci için Ö1, birinci öğrencinin velisi için V1; ikinci öğrenci için Ö2, ikinci öğrencinin velisi için V2 kodu kullanılmıştır. Araştırmada inanırlığı artırmak amacıyla öğrencilerle yaklaşık bir buçuk ay süreli etkileşim içinde bulunulmuş, ifadelerle ilgili olarak öğrencilerin teyidi sağlanmış ve uzman incelemesi sonucunda uygunluğuna karar verilmiştir (Holloway ve Wheeler, 1996).

Günlük Yazma ve Veri Toplama Süreci

İlkokul 3. sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programı’ndaki (2017, s.24); “Evimizde Hayat” ünitesinde yer alan; “Aile büyüklerinin çocukluk dönemlerinin özellikleri ile kendi çocukluk döneminin özelliklerini karşılaştırır” ve “Komşuluk ilişkilerinin ailesi ve kendisi açısından önemine örnekler verir” kazanımlarıyla ilgili olarak 27 Kasım 2017- 27 Aralık 2017 tarihleri arasında özel bir öğretim kurumunda öğrenim gören 17’si ilkokul 3. sınıf öğrencisi, 17’si de bu öğrencilerin velileri olmak üzere toplam 34 katılımcıdan günlük tutmaları istenmiştir. Bu 1 aylık zaman diliminde gerçekleştirilen 12 saatlik ders sürecinde çalışmaya hazırlık, çalışma süreci ve çalışmanın sonuçlandırılmasını içeren etkinlikler yapılmıştır. Çalışma sürecinde öğrenciler ve velileri sözlü tarih çalışmaları ve tutulacak günlükler konusunda bu sınıfta aynı zamanda öğretmen olarak görev yapmakta olan araştırmacı tarafından bilgilendirilmiş, gönüllülük esasına göre, veli muvafakatı da alınarak süreç başlatılmıştır. İsteyen öğrencilerin ve velilerinin araştırmanın herhangi bir aşamasında günlük tutmaktan vazgeçebilecekleri kendilerine ifade edilmiştir. Öğrenciler aile büyüklerine çocukluklarında oynadıkları oyunlar, kullandıkları ev eşyaları, bayram kutlamaları, komşuluk ilişkileri gibi geçmişteki yaşamlarına ilişkin çeşitli sorular yöneltilmişlerdir. Öğrencilerin ve velilerinin hayat bilgisi dersinin sözlü tarih yöntemiyle işlendiği süreçteki deneyimlerini günlüklerine yansıtılmaları istenmiştir. Bu bağlamda öğrenciler ve velileri belirlenen format çerçevesinde çalışma yaptıkları günlerde günlük tutmuşlardır. Öğrenciler günlüklerinde günün çalışmalarını, güçlük çektikleri ve keyif aldıkları hususları da belirterek yazmışlardır. Veliler de günlüklerinde bu sürece ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Ardından yazılan bu yapılandırılmış günlükler, öğrencilerden ve velilerinden veri toplama amacıyla toplanmıştır. Araştırmada analiz edilmek üzere 34 günlükten 14’ü öğrenci, 14’ü veli

günlüğü olmak üzere toplam 28 günlük ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bir aylık süreçte öğrencilerin ve velilerinin günlüklerini eksiksiz olarak yazmış olması ve sözlü tarih uygulamalarına ilişkin görüşlerini yansıtması ölçüt olarak belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. İçerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışılır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu kapsamda araştırmacılar öğrencilerin ve velilerin günlüklerinin analiz ve yorumlanmasında Miles ve Huberman'ın (2019) veri analiz süreci ile ilgili düşüncelerinden faydalanmış, Strauss ve Corbin'in (1998) önerdiği veri analiz süreçlerinden biri olan içerik analizini yapmış ve içerik analizi ile ilgili olarak da Yıldırım ve Şimşek'in (2016) önerdiği verilerin alt ve ana temaların bulunması, düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarını takip etmişlerdir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik, Miles ve Huberman'ın (2019) "Güvenirlik = Görüş Birliği/Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı" formülünden yararlanılarak .93 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde çalışmada ulaşılan bulgular araştırma soruları doğrultusunda tablolarda ana ve alt temalara ayrılmıştır. Araştırmada öğrenciler ve velilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmalarına ilişkin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan ana ve alt temalar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2.

Öğrencilerin ve Velilerin Günlüklerinde Sözlü Tarih Çalışmalarına İlişkin Görüşleri

Ana temalar	Alt temalar	Öğrenci	Veli
Geçmiş	Aile büyüklerinin geçmişlerini öğrenme	✓	✓
	Geçmişle bugünü karşılaştırma	✓	✓
Duygu	Heyecan hissetme	✓	
	Mutlu olma	✓	
	Tarihçi gibi hissetme	✓	
Beceri	İletişim becerisini geliştirme		✓
	Konuşma heyecanını kontrol etme		✓
	Araştırma becerisini geliştirme		✓
	Özgüveni geliştirme		✓
	Sorumluluk alma		✓

Tablo 2’de öğrencilerin ve velilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmalarına ilişkin görüşleri; geçmiş, duygu ve beceri ana temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin anneanne, babaanne, dede gibi aile büyüklerinin geçmişlerine yönelik sorular sorması, birlikte kaliteli vakit geçirmelerine; birbirlerini dinlemelerine, birbirlerini anlamalarına, aile büyüklerinin anıları, barınma biçimleri, oyunları, yaşamları hakkında bilgi edinmelerine, geçmişlerini öğrenmelerine, geçmişle bugünü karşılaştırmalarına; böylece değişim ve sürekliliği kavramaya başlamalarına katkı sağladığı görülmektedir. Bu durum öğrencilerin geçmişi öğrenmeye yönelik meraklarını artırılabilirliğini, soyut konuların somutlaştırılabildiğini göstermektedir. Bu duruma ilişkin olarak öğrencilerin ve velilerin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Ailesinin ve aile büyüklerinin geçmişini öğrendi, eski ve yeni sosyal yaşantı üzerine fikir sahibi olduğumu düşünüyorum [V3].

Bu proje ödevinde babaannemin geçmişini öğrendim [Ö6].

Proje ödevimi yaparken babaannemin evinin kara taştan yapıldığını öğrendim [Ö3].

Ayrıca seçtikleri aile büyüklerinin çocuklukları hakkında bilgi sahibi olup elde ettikleri verileri kendi serüvenleriyle karşılaştırma ve örtüşürme fırsatı yakaladılar [V2].

Çocuğumun eski zamanlarda olan oyuncaklar, evler ve o zamanda çocukların yaşantılarıyla şimdiki zamanla karşılaştırmaları [V13].

Çocuğumun aile büyüğü ile sohbet etmesi bu sohbetin içinde kendi çocukluğundan çok başka bir çocukluk dönemine şahit olması çocuğa hem sahip olduklarından dolayı şansını hem de o dönemlerdeki masum samimiyetlere sahip olamadığının hüznünü yaşattı [V8].

Araştırmada öğrencilerin kendilerini küçük birer tarihçi gibi hissettikleri, aile büyüklerini yakından tanımaktan mutluluk duydukları, bu sürecin onları heyecanlandığı ve aile büyükleriyle öğrenciler arasında duygudaşlık yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu duruma ilişkin olarak öğrencilerin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Bu çalışmayı yaparken heyecanlı hissettim [Ö6, Ö9].

Bu çalışmayı yaparken çok iyi hissettim [Ö9, Ö14].

Tarihçilerin röportajda neler hissettiğini öğrendim [Ö4].

Velilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmaları sürecinin öğrencilerin kendilerini ifade etme, iletişim kurma, konuşma, heyecanını kontrol etme, araştırma, kaynak kullanma gibi becerilerini geliştirdiği, özgüven ve sorumluluk düzeylerini artırdığı belirtilmektedir. Bu süreçte öğrencilerin söz konusu becerilerinin gelişmesi önemli görülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak öğrenci velilerinin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Birey oldu, sunucu oldu, gazeteci oldu, moderatör oldu, sorumluluk aldı [V1].

Aile bireyleriyle olan iletişimlerinin artmasında vesile oldu [V2].

Belli bir topluluğa ve gruba hitap ettiği durumlarda çok sıklıkla davranıyor. Bu konuda iyi bir araştırma oldu [V7].

Araştırmak ve yeni bilgilere ulaşmak, iletişime geçmek, kaynak kullanmak çocuğun her zaman yaptığı ödevlerden daha farklı olduğu için olumlu anlamda katkısı olmuştur [V9].

Kendine güvenince program yaptı, sorumluluk aldı. Çaba olunca da başarının kendiliğinden geldiğini gördü [V1].

Araştırmada öğrencilerin ve velilerinin sözlü tarih çalışmaları kapsamında günlük tutma konusunda istekli olup olmama durumlarına ilişkin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan ana ve alt temalar Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Öğrenciler ve Velilerin Sözlü Tarih Çalışmaları Kapsamında Günlük Tutma Konusunda İstekli Olup Olmamalarına İlişkin Görüşleri

Ana temalar	Alt temalar	Öğrenci	Veli
İstekli	Gülüp eğlenme	✓	
	Yeni şeyler öğrenme	✓	
	Çocukları geliştirme		✓
	Yaşayarak öğrenme		✓
	Akademik kaygıyı azaltma		✓
	Kaynaştırıcı bulma		✓
	Disiplin kazandırma		✓
	Araştırma becerisini geliştirme		✓
	Belli şartların sağlanması		✓
İsteksiz	İstememe	✓	
	Sıkıcı ve zor bulma	✓	

Tablo 3'te öğrenciler ve velilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmaları kapsamında günlük tutma konusunda istekli olup olmama durumlarına ilişkin görüşleri; istekli ve isteksiz ana temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun sözlü tarih çalışmaları kapsamında günlük tutma konusunda istekli oldukları, eğlenceli buldukları ve aile büyüklerinden yeni şeyler öğrendikleri ve öğreneceklerini düşündükleri görülmektedir. Öğrenci velilerinin sözlü tarihin kaynaştırıcı olduğunu, öğrencilere çalışma disiplini kazandırdığını, akademik kaygıyı geri plana attığını, araştırma becerilerini geliştirdiğini, yaşayarak öğrenmelerine imkân verdiğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu duruma ilişkin olarak öğrencilerin ve velilerin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Evet, bir daha karmaşa olur, çok güler çok eğleniriz [Ö1].

Bu proje ödevini bir daha yapmak isterdim. Çünkü büyüğüm hakkında yeni şeyler öğrendim [Ö6].

Evet yapılmalı. Çünkü dünya telaşı hayat meşakkati, geçim derdi, yıka, pişir, taşır derken değerleri kaçırıyoruz. Güzel şeyleri görmüyoruz. Akademik başarı endişesiyle sosyal kültürel ne varsa kaçırıyoruz. Ne yazık ki farkında da değiliz. Böyle ödevler hem çocukları geliştiriyor hem aileyi hatta sülaleyi kaynaştırıyor [V1].

Yapılmalı. Hem çocuğun sosyal gelişimine katkı sağlayacağından hem de rutin eğitim sistemi içinde testlerden öğrenmek yerine yaşayarak öğrenmesine olanak sağlayacaktır [V8].

Çocuğun yeni bilgilere ulaşırken disiplin ve düzen içinde çalışması, kaynak kullanımını arttırması, eğitim öğretim hayatına olumlu katkılar sağlayacağını düşünüyorum [V9].

Belli zamanlarda yapılmalı. Ödevin ağırlığı iyi ayarlanmalı tamamen öğrencinin de yapabileceği ailelerin sadece kontrol veya yol göstereceği ödevler seçilmeli [V4].

Öğrencilerden çok az bir kısmının sözlü tarih kapsamında günlük tutmayı sıkıcı ve zor buldukları, bundan dolayı sözlü tarih kapsamında bir daha günlük tutmayı istemedikleri görülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak öğrencilerinin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Bu proje ödevini bir daha yapmak istemem [Ö9].

İstemem çünkü sıkıcı ve zor [Ö13].

Araştırmada öğrencilerin sözlü tarih çalışmaları kapsamındaki günlüklerinde aile büyükleri gibi bir çocukluk isteyip istemediklerine ilişkin görüşleri doğrultusunda ortaya çıkan ana ve alt temalar Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4.

Öğrencilerin Sözlü Tarih Çalışmaları Kapsamındaki Günlüklerinde Aile Büyükleri Gibi Bir Çocukluk Yaşamak İsteyip İstememelerine İlişkin Görüşleri

Ana temalar	Alt temalar	Öğrenci	Veli
İstekli	Aile büyüklerinin çocukluğunu güzel bulma	✓	
	Aile büyüklerinin oyuncaklarını kendilerinin yapması	✓	
	Geçmişini isteme	✓	
	Oyunlarıyla dışarıda oynamaya heves etme	✓	
İsteksiz	Aile büyüklerinin imkânlarının kısıtlı olması	✓	
	Sinem öğretmeni görememe endişesi	✓	
	Var olan hayatından memnun olma	✓	

Tablo 4'te öğrencilerin sözlü tarih çalışmaları kapsamındaki günlüklerinden aile büyükleri gibi bir çocukluk yaşamak konusunda istekli olup olmamalarına ilişkin görüşleri; istekli ve isteksiz ana temaları altında toplanmıştır. Öğrencilerin çoğunluğunun sözlü tarih kapsamındaki günlüklerinde aile büyüklerinin çocukluğunu kendi çocukluğundan daha güzel bulması, kendi oyuncaklarını kendilerinin yaptığını öğrenmesi, o zamana ilişkin merak gibi nedenlerle aile büyükleri gibi yaşamayı istedikleri görülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak öğrencilerinin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Evet, isterdim çünkü anneannemin çocukluğu benimkinden daha güzel [Ö2].

Aile büyüğüm gibi yaşamak isterdim. Çünkü eskiden kendi oyuncaklarını kendileri yapmış [Ö4].

Evet isterdim. Çünkü benimde geçmişim olurdu [Ö10].

Yaşamak isterdim. Çünkü o zamanlar dışarda oyun oynadıkları için [Ö12].

Öğrencilerin aile büyüklerinin çocukluk dönemlerinde beyaz eşya olmaması, o günün imkânlarının bugüne göre daha kısıtlı olması, kendi hallarından memnun olmaları gibi nedenlerle onlar gibi bir çocukluk yaşamak istemedikleri görülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak öğrencilerinin görüşlerinden bazı örnekler verilebilir:

Yaşamak istemezdim. Çünkü eski zamanlarda buzdolabı yoktu, sular akıyordu. Bu yüzden istemiyorum [Ö11].

İstemezdim çünkü Sinem öğretmenimi göremezdim [Ö1].

Hayır istemezdim. Çünkü hayatımı seviyorum [Ö14].

Sözlü tarih kapsamında aile büyükleriyle yaptıkları görüşmelere bağlı olarak oluşturdukları günlüklerde öğrencileri geçmişle bugünü karşılaştırabildikleri, bilgi birikimine bağlı olarak sahip olduklarının farkında oldukları anlaşılmaktadır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmada öğrencilerin günlüklerinde sözlü tarih çalışmalarının kendi geçmişlerini öğrenmelerine katkı sağladığı ve görüşmeler sırasında uygulandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler; anneanne, babaanne, dede gibi aile büyüklerinin anıları, oyunları, yaşamları hakkında bilgi edinerek onların yaşamlarıyla kendi yaşamlarını karşılaştırdıkları, değişim ve sürekliliği kavramaya başladıkları anlaşılmıştır. Öğrenci velileri de benzer şekilde sözlü tarih çalışmalarının çocukların kendi geçmişlerini öğrenmelerinde, araştırma, iletişim, özgüven becerilerini geliştirmede yarar sağladığı görüşünü ileri sürmüşlerdir. Öğrencilerin sözlü tarih çalışmaları kapsamında aile büyüklerinin geçmişlerine yönelik sorular sorarak aile büyükleriyle birlikte kaliteli vakit geçirmeleri, birbirlerini dinlemeleri, birbirlerini anlamaları mümkün hale gelmiş; aile büyükleriyle öğrenciler arasında duygudaşlık yaşandığı görülmüştür. Öğrenci ve velilerin günlüklerinden sözlü tarih çalışmalarının geçmişle gelecek arasında köprü kurulmasına imkân sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Ersoy'un (2015), günlüklerin öğrencilerin araştırma sürecindeki deneyimlerinden öğrenmelerine, araştırmacı kimliklerini keşfetmelerine ve kendilerini keşfetmelerine katkı sağladığı; İncegöl'ün (2010) sözlü tarihin öğrencilerin geçmişi anlamalarını kolaylaştırdığı yönündeki araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Benzer şekilde Beldağ ve Balcı (2017), sözlü tarih yönteminin öğrencilere bilgi, beceri ve değer kazandırmada katkı sağladığını belirlemişlerdir. Bertram, Wagner ve Trautwein (2017) ve Çelik ve arkadaşları (2018), değişim ve sürekliliği öğrencilerin en fazla sözlü tarih sürecinde fark ettiklerini; Dere ve Dinç (2018), sözlü tarihin öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirdiğini; Dere ve Kalender (2019), sözlü tarih etkinliklerinin öğrencilerin zaman ve kronolojiyi algılama, neden sonuç ilişkisi kurabilme, değişim ve sürekliliği algılama gibi tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiğini; Kabapınar ve İncegöl (2016), öğrencilerin büyük bölümünün sözlü tarih sürecini uygulayabildiklerini ve süreçten keyif aldıklarını; Thompson (1999), sözlü tarih çalışmalarında görev alan çocukların soru hazırlama, eleştirme, düzenleme, başka insanları dinleme ve anlama gibi birçok becerilerinin geliştiğini; Lattimer ve Kelly (2013) ve Yang ve arkadaşları (2002), sözlü tarih

çalışmalarının öğrencilerin bazı önemli becerilerinin gelişmesine katkı sağladığını; Yazıcı ve Mert (2017), sözlü tarih yönteminin öğrencilerin iletişim, değişim ve sürekliliği algılama becerilerini geliştirdiğini tespit etmişlerdir.

Araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmının sözlü tarihi eğlenceli bulması, aile büyüklerinden yeni şeyler öğrendiklerini ve öğreneceklerini düşünmeleri nedeniyle sözlü tarih kapsamında günlük tutma konusunda istekli oldukları; çok azının ise zor ve sıkıcı olduğu düşüncesiyle günlük tutma konusunda isteksiz görüldükleri sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin bir kısmı belli şartlar ileri sürmüş olmakla birlikte kaynaştırıcı olması, öğrencilerin sorumluluk bilincini geliştirmesi, akademik kaygıyı geri plana atması, özgüveni artırması, araştırma becerilerini geliştirmesi, yaparak yaşayarak öğrenmeye imkân vermesi nedeniyle sözlü tarih kapsamında günlük tutma konusunda istekli oldukları belirlenmiştir. Bu sonuç Barnard (2014) ve Foulis'in (2018) öğrencilerin bire bir görüşmelerle veri toplamalarının gerçek hayatla bağlantı kurmalarına katkı sağladığı; Dere ve Kızılay'ın (2017), öğrencilerin sözlü tarih yöntemini kullanmaktan hoşlandıkları; Kaya'nın (2013), öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarını beğendikleri ve etkinlikler sırasında istekli oldukları; Yazıcı ve Mert (2017), sözlü tarih yönteminin öğrenciler tarafından ilgi gördüğü yönündeki araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada öğrencilerin önemli bir kısmının aile büyükleri gibi bir çocukluk yaşamak istedikleri; az bir kısmının ise hayatlarından memnun olmaları, öğretmenlerini göremeyecek olmaları kaygısı ve aile büyüklerinin imkânlarının kısıtlı olması nedeniyle aile büyükleri gibi bir çocukluk yaşamak istemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç İncegöl'ün (2010) sözlü tarihin öğrencilerin geçmişi anlamalarını kolaylaştırdığı; Dilek ve Alabaş'ın (2014) geçmişin tanıkları olan kişilerle yapılan görüşmelerin, öğrencilerin tarihsel düşünme sürecine katkıda bulunduğu, tarihsel usamlama becerilerini geliştirdiği; Sarı'nın (2007) sözlü tarih yönteminin öğrencilerin derslerle yaşam arasında bağ kurmalarına olumlu yönde etki ettiği yönündeki araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmada, sözlü tarih çalışmaları kapsamında öğrencilerin kendileriyle karşılaştırıldığında aile büyüklerinin imkânlarının sınırlılığını fark etmeleri birtakım karşılaştırmalar yapabildiklerini, yaptıkları karşılaştırmalara bağlı olarak tercihlerini belirlediklerini göstermiştir. Buna bağlı olarak hayat standartlarının iyi olmasını arzu ettikleri anlaşılmıştır.

Araştırma sonuçları bir bütün olarak ele alındığında, sözlü tarih çalışmalarının öğrenciler tarafından sevildiği; öğrencilerin sözlü tarih çalışmaları kapsamında geçmişle bugünü karşılaştırdıkları, geçmişle gelecek arasında köprü kurmaya çalıştıkları, kendilerini küçük birer tarihçi gibi hissettikleri, aile büyüklerini yakından tanımaktan mutluluk duydukları, aile büyükleriyle duygudaşlık yaşadıkları, değişim ve sürekliliği kavramaya başladıkları, araştırma, iletişim, empati, özgüven becerilerini geliştirmelerinde, geçmişle bağ kurmalarında önemli katkılar sağladığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarının alanyazındaki araştırmalarla benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak şu önerilere yer verilebilir.

1. Hayat bilgisi derslerinde sözlü tarihle ilgili kazanımların ele alınmasında sözlü tarih yönteminden yararlanılması sağlanabilir.
2. Sözlü tarihle ilgili çalışmaların öğrencilerin seviyesine uygun olmasına dikkat edilmesi sağlanabilir.
3. Sözlü tarihle ilgili çalışmalarda öğrencilere ve ailelerine yönelik bilgilendirici, yol gösterici çalışmalar yapılması sağlanabilir.

Kaynaklar

- Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2012). Sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 1-10.
- Alleman, J., & Brophy, J. (1994). Taking advantage of out of school opportunities for meaningful social studies learning. *The Social Studies*, 85(6), 262-267.
- Arslan, Y. (2013). Sözlü tarihin ortaöğretim öğrencileri üzerindeki yansımaları. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-29.
- Avcı-Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 669-688.
- Barnard, D. (2014). Through our eyes: A pastoral care bridge linking the generations. *Journal of Religion, Spirituality & Aging*, 26(2-3), 122-135.
- Bertram, C., Wagner, W., & Trautwein, U. (2017). Learning historical thinking with oral history interviews: A cluster randomized controlled intervention study of oral history interviews in history lessons. *American Educational Research Journal*, 54(3), 444-484.
- Beldağ, A. ve Balcı, M. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih yönteminin kullanımı: nitel bir çalışma. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 176-189.
- Çelik, H., Karadeniz, H. ve Cabul, E. (2018). Öğrencilerin sosyal bilgiler derslerindeki deneyimleri bağlamında değişim ve sürekliliğe ilişkin değerlendirmeleri: Misafirperverlik örneği. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*, 2(2), 39-57.
- Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri: Yanıbaşımızdaki tarih için bir kılavuz*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Dere, İ. (2017). *Sosyal bilgiler derslerinde bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarih* (Yayımlanmamış doktora tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Dere, İ. ve Kalender, M. (2019). Benim bir tarihim var: Sözlü tarih etkinlikleriyle hayat bilgisi öğretimi. *Eğitim ve Bilim*, 44(200), 153-173. <https://doi.org/10.15390/EB.2019.8132>
- Dere, İ. ve Kızılay, N. (2017). Aile tarihinin araştırılmasında sözlü tarihin kullanımı: İlkokul öğrencilerinin tecrübeleri. *Turkish History Education Journal*, 6(2), 294-323.
- Dere, İ. (2019). Viewpoints of social studies teachers about oral history method. *Review of International Geographical Education Online (RIGEO)*, 9(1), 171-192. <https://doi.org/10.33403/rigeo.513748>
- Dere, İ. Dinç, E. (2018). Integrating oral history into social studies as a constructivist learning and teaching method. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(2), 115-127. <https://doi.org/10.17679/inuefd.335686>
- Dere, İ. ve Emeksever, A. (2018). Hayat bilgisi derslerinde sözlü tarihle kültürel mirasın öğretimi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 2(4), 40-47.
- Dilek, D. ve Alabaş, R. (2014). Tarihsel imgelem. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri* (s.125-131). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Dündar, Ş. (2017). Preservice elementary school teachers' opinions related to oral history as a teaching method in social studies. *İlköğretim Online*, 16(4), 1621-1643. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2017.342981>.
- Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 549-568. <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.030>.
- Foulis, E. (2018). Participatory pedagogy: Oral history in the service-learning classroom. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 22(3), 119-134.
- Gültekin, M. (2015). Çocuğun yaşamından dünyaya açılan pencere: Hayat bilgisi öğretim programı. M. Gültekin (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Holloway, I. & Wheeler, S. (1996). *Qualitative research for nurses*. Oxford: Blackwell Science.
- İncegöl, S. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde örnek bir sözlü tarih uygulaması* (Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kabapınar, Y. ve Koç, M. (2013). Sözlü tarihe ilişkin bir uygulama olarak geçmişte ve günümüzde düğünler: Küçük tarihçiler/öğrenciler tarih yazıyor. *Toplumsal Tarih*, 236, 64-70.

- Kabapınar, Y. ve İncegöl, S. (2016). Değişim ve süreklilik bağlamında oyun ve oyuncuğa bakmak: bir sözlü tarih çalışması. *Turkish History Education Journal*, 5(1), 74-96.
- Kaya, M. (2013). *Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir bir öğretim yöntemi olarak sözlü tarih: Amaç, içerik, uygulama* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lattimer, H., & Kelly, M. (2013). Engaging Kenyan secondary students in an oral history project: Education as emancipation. *International Journal of Educational Development*, 33(5), 476-486. doi: <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijedudev.2012.05.007>.
- McLellan, M. L. (2014). Beyond the transcript: Oral history as pedagogy. In Boyd, D., & Larson, M. (Ed.), *Oral History and Digital Humanities: Voice, Access, and Engagement* (pp. 99-118). USA: Springer.
- McMillan, J. H. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer* (4th ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak: Nitel veri analizi*. (Çeviri Ed.: S. Akbaba-Altun & A. Ersoy). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], (2017). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Portelli, A. (2006). Introduction. In B. A. Lanman (Ed.), *Preparing the next generation of oral historians: An anthology of oral history education*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Sağlam, H. İ. (2015). Toplum, birey ve doğaya bütüncül bakış: Hayat bilgisi. M. Gültekin (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Sağlam, H. İ. ve Sayımlı, S. (2018). İlkokul öğrencilerinin sözlü tarihe yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 219, 89-103.
- Sarı, İ. (2007). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih etkinliklerinin öğrenci başarı, beceri ve tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarı, İ. (2009). Sosyal bilgiler derslerinde zaman becerileri. R. Turan, A. M. Sünbül ve H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar 1*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. London: Sage.
- Şimşek, A. (2010). Kronoloji ve zaman algısı. M. Safran (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir?* İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Tay, B. (2017). Hayat bilgisi: Hayatın bilgisi. B. Tay (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* (s. 1-43). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin sesi*. (Çev.: Ş. Layikel). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yang, S. C., Chen, N. S., & Chen, A. S. (2002). A student-generated web-based oral history project. *Journal of Computer Assisted Learning*, 18(3), 272-281. <https://doi.org/10.1046/j.0266-4909.2002.00239.x>.
- Yazıcı, F. ve Mert, G. (2017). Sözlü tarih yönteminin 4. sınıf düzeyinde etkililiği. *Turkish History Education Journal*, 6(2), 324-342.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yazarlar

Halil İbrahim SAĞLAM, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakóltesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesidir. İlgili alanları arasında sosyal bilgiler eğitimi, değerler eğitimi, öğretmen yetiştirme, insan hakları ve vatandaşlık eğitimi yer almaktadır.

Sinem SAYIMLI, Sakarya Bil Koleji'nde sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. İlgili alanları arasında sözlü tarih çalışmaları ve hayat bilgisi eğitimi yer almaktadır.

İletişim

Prof. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakóltesi Cevizli Yerleşkesi C Blok Atalar Mah. Şehit Hakan Kurban Cad. No: 44, 34862 Kartal / İstanbul

E-posta: halil.saglam@medeniyet.edu.tr

Sinem SAYIMLI, Sakarya Bil Koleji Bahçelievler Mah. Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı No: 70 Serdivan/ Sakarya

E-posta: sayimli_sinem@hotmail.com